

trăsături pot fi interpretate ca rezultat al apariției și evoluției *independente* în fiecare grup lingvistic.

Existența asemănărilor între baltică și slavă este explicată de autor în *spiritul uniunilor lingvistice*. Am avea, deci, de-a face cu extinderea inovației de pe un teritoriu pe altul, vecin. Unele dintre aceste particularități s-ar fi produs *autonom* și în *etape diferite*, foarte îndepărtate una de alta.

Deși cam sceptic în ceea ce privește epoca de comunitate, totuși în răspunsul său la chestiunea dacă a existat sau nu o unitate lingvistică balto-slavă, L. A. Bulahovski arată că în *fondul lexical* al acestor limbi asemănările sînt extraordinare. E vorba de particularități ce nu apar în alte grupuri indo-europene. Aceasta ne-ar da dreptul să admitem că, în trecut, slava a avut relații strinse cu baltica. Mai greu este, după autor, de stabilit cronologia acestui contact. L. A. Bulahovski propune două soluții:

1. Contactul s-a putut produce nu mult după scindarea indo-europenei comune; în consecință, balto-slava a moștenit această asemănare din epoca indo-europeană.

2. După scindarea relațiilor dintre ele, baltica și slava au putut veni din nou în contact.

Acceptarea uneia dintre cele două ipoteze trebuie să se întemeieze pe analiza tuturor concordanțelor balto-slave. El arată că, în ceea ce privește accentul și intonația, slava ar atesta o fază mai târzie decît baltica. În privința acțiunii legii Fortunatov — de Saussure, care ar constitui argumentul cel mai serios în favoarea asemănărilor dintre slavă și baltică, L. A. Bulahovski înclină spre punctul de vedere al lui N. van Wijk, după care accentul și intonația ar reprezenta un fenomen rezultat din evoluția paralelă în ambele grupuri de limbi. După L. A. Bulahovski nici alte fapte din același domeniu nu prezintă importanță mai mare. Autorul are în vedere metatonia la formele supinului, intonația unor desinențe în declinare etc. Asemănările în ceea ce privește accentul sînt explicate de L. A. Bulahovski, ca și în articolul precedent, prin *Sprachbund*.

În *morfologie*, asemănările dintre slavă și baltică sînt relativ mari, dar numai în paradigma numelui, căci la verb predomină deosebirea, mai cu seamă la formele de trecut: aorist și imperfect. Unele asemănări existente în paradigma verbului apar însă și în germanică. L. A. Bulahovski acceptă, în parte, concepția lui Chr. S. Stang, după care aceste asemănări se pot explica mai ales prin menținerea trăsăturilor vechi.

În privința *deosebirilor* foarte mari existente azi între slavă și baltică, L. A. Bulahovski spune că, dacă mergem spre trecut, cu aproximativ 1 000 de ani în urmă, constatăm că situația este aceeași.

În general, lingvistul sovietic nu neagă că între baltică și slavă asemănările sînt tot așa de mari ca și cele existente între limbile indo-iraniene. Cu toate acestea, potrivit concepției lui L. A. Bulahovski, n-avem dovezi că, după scindarea indo-europenei, între strămoșii slavilor și ai balților să se fi stabilit un contact direct. Autorul este convins că unele din asemănările balto-slave trebuie explicate nu prin conservarea trăsăturilor vechi, ci prin apariția inovațiilor, produse în urma evoluțiilor paralele. Credem însă mai verosimilă încercarea de a explica originea asemănărilor dintre slavă și baltică — ca toate asemănările existente între două grupuri de limbi înrudite — prin mai multe cauze: 1. prin scindarea timpurie a unei limbi comune; 2. prin contactul ulterior, în noi condiții istorice, a vorbitorilor; 3. prin evoluție paralelă (de exemplu, în cazul sistemului fonetic) și 4. prin acțiunea substratului.

§ 14. O poziție aparte o ocupă, în problema balto-slavă, S. B. Bernstein. Termenii folosiți pînă în prezent pentru a califica raporturile dintre cele două grupuri de limbi — *unitate* (*Einheit*), *comunitate* (*Gemeinschaft*) și *contact* (*Kontakt*) — n-ar corespunde realității. Autorul introduce unul nou, anume pe acela de *comuniune* (*Verkehrsgemeinschaft*)¹, prin care înțelege o comunitate lingvistică apărută în urma unui contact îndelungat². Ca și Chr. S. Stang, L. A. Bulahovski, P. Trost ș.a., după S. B. Bernstein, relațiile dintre slavă și baltică trebuie considerate în sensul uniunilor lingvistice. Așa au apărut unele dintre particularitățile specifice balto-slavei: intonația, tratamentul sonantelor silabice etc. De altfel, în explicarea asemănărilor dintre baltică și slavă autorul acceptă punctul de vedere al lui

¹ Inițial, aceasta cuprindea limbile slavă comună, prusiană și iatvingă. Vezi S. B. Bernstein, *Очерк сравнительной грамматики славянских языков*, Moscova, 1961, p. 34 (În continuare *Очерк...*). Nu numai S. B. Bernstein, ci și Chr. S. Stang ș.a., iar recent B. V. Hornung (*Из предистории...*, p. 93 și urm.) acceptă termenul *comuniune* (rus. *сообщность*) pentru a califica esența vechilor raporturi lingvistice balto-slave. După S. B. Bernstein (*Очерк...*, p. 36), în sprijinul comuniunii lingvistice balto-slave vin unele izoglose a căror cronologie și extindere trebuie stabilite de-abia de acum încolo.

² Vezi *Балто-славянская языковая общность*, în «Славянская филология», I, 1958, p. 45—67 (Vezi și, recenziea lui I. Moise, în *Rsl*, VI, p. 350). Cf. și *Ответы...*, p. 167—169 (sau «Вопросы языкознания», 1958, nr. 1, p. 48—49). *Очерк...*, p. 27—37.